

Список літератури:

1. Табачковський В. Самореалізація / В. Табачковський, Г. Шалашенко // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 563-564.
2. Шинкарук В. Філософія / В. Шинкарук, П. Йолон // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – С. 670-674.
3. Хамитов Н.В. Философское искусство / Н.В. Хамитов // Хамитов Н.В., Крылова С.А., Минева С. Этика и Эстетика. Словарь ключевых терминов. – К.: КНТ, 2009. – С. 229-233.
4. Хамитов Н.В. Искусство / Н.В. Хамитов // Хамитов Н.В., Крылова С.А., Минева С. Этика и Эстетика. Словарь ключевых терминов. – К.: КНТ, 2009. – С.85-86.
5. Малахов В.А. Етика: Курс лекцій: Навч. посібник. – 6-те вид. / В.А. Малахов. – К.: Либідь, 2006. – 384 с.
6. Хамитов Н.В. Свобода / Н.В. Хамитов // Хамитов Н.В., Крылова С.А., Минева С. Этика и Эстетика. Словарь ключевых терминов. – К.: КНТ, 2009. – С.177-178.

ОСАДЧА Лариса Василівна,
кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри культурології
НПУ імені М. П. Драгоманова

ОНТОЛОГІЧНИЙ ТА ІСТОРИЧНИЙ ГОРИЗОНТИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Якщо проглянути стадіальність становлення людської самості від народження до зрілості, то стане очевидним, що спочатку індивід стикається з феноменом групового життя, і лише потім відкриває для себе власну відмінність. Колективне, групове начало, таким чином, виявляється ключовою умовою проходження особистістю етапів соціалізації та становлення її індивідуальної ідентичності. Гіпотеза нашого дослідження полягає в тому, що обидва фронти становлення людини – соціальний та персональний – узалежені від вироблених колективом антропологічних духовних горизонтів, спрямованих як на Інобуття (онтологічний вимір), так і на буття в історії (онтичний вимір).

Культура будь-якої спільноти, таким чином, є поєднанням цих вимірів самоокреслення: історія набуває трансісторичного сенсу завдяки оцінці з

позицій антропологічних духовних горизонтів, орієнтованих на інобуття як мета-антропологічний телос цієї культури.

Історичний та інобуттєвий горизонти самоосмислення особистості перехрещуються у понятті досвіду як просторі між свідомістю та чуттєвістю, колективністю та індивідуальністю.

Моріс Мерло-Понті у роботі «Феноменологія сприйняття» розрізняв, слідом за Е. Гусерлем, два типи досвіду: чуттєвий, «безпосередній» досвід, зумовлений «інтенційністю речей», наочною, чуттєвою характеристикою світу, та досвід помисленого, де уявлення та поняття існують як «трансцендентальна реальність» по відношенню до самих речей. З позиції феноменологічної настанови досвід виступає як парадоксальний феномен, оскільки він не може бути повністю редукованим, не може існувати поза змістовним компонентом, котрий мав би бути «винесеним за дужки».

З цього приводу Євген Бистрицький зауважив: «Відштовхуючись від сказаного, можна констатувати, що досвід виникає й існує у такому взаємовідношенні людини і світу, де виникає та існує засаднича єдність актів свідомості та їхньої актуальної предметності, хоч би в якій формі остання існувала (виникала)» [1, с. 126].

В помежовості описуваного феномену поєднуються інтенційність свідомості та інтенційність предметного світу, котра уможлиблює чуттєве сприйняття, контактування зі світом посередництвом тіла. Клод Мерло-Понті з цього приводу зауважив: «Досвід випереджає філософію, і остання є нічим іншим, як проясненням досвідом» [2, с. 98].

Тіло, таким чином, є інструментом, що постачає матеріал для чуттєвого сприйняття світу та зумовлює часову тривалість його рефлексивного прояснення. Тіло зумовлює історичність мисленневого акту та соціальну його вкоріненість, завдяки «тілесності» інших суб'єктивностей.

Момент зв'язку досвіду філософування та «фактичного досвіду життя» влучно охарактеризував Андрій Баумейстер у роботі «Буття і благо»: «Досвід мислення може відкриватися нам тільки як конкретно історичне звершення, як історична подія, що трапляється з тим, хто мислить. Щоб дійти до розуміння філософії, треба філософувати. А філософувати можна тільки в конкретній ситуації, що завжди є «фактичною», що завжди має певну історію та відбувається в історії» [3, с. 111].

Повертаючись до питання індивідуального самоусвідомлення, варто підкреслити що воно здійснюється в контексті двох векторів – історичного, що прив'язує індивіда до досвіду його референтної спільноти, є змістовною, фактичною частиною його ідентичності; та онтологічного, який

ФІЛОСОФСЬКА АНТРОПОЛОГІЯ, ПСИХОАНАЛІЗ І АРТ-ТЕРАПІЯ: ПЕРСПЕКТИВНІСТЬ ВЗАЄМОДІЇ

конститується трансцендентальною сферою формалізованих понять, де фактичний, наочний досвід життєвих умов є знятим, завдяки тривалими інтерсуб'єктивними рефлексивним зусиллям.

Онтологічний вимір самоконституювання живиться енергіями Інобуття. Форми, у яких Інобуття показує себе індивідові, є головним набутком його спільноти, оскільки духовні пошуки завжди є індивідуальним вольовим актом, а шляхи його здійснення – це колективом проторені шляхи, що складають зміст духовного антропологічного горизонту культури.

Визначившись із векторами самоконституювання особистості, варто розрізнити параметри формування особистості на кожному з цих горизонтів. Так, історичний рівень присвоєння самості генерує ряд особистісних ідентифікацій. Їх набуття є процесом триваючим, що вказує на перебування індивіда в історичному контексті своєї спільноти, в контексті інструменталізації її символічних наративів.

Онтологічний горизонт самості сприяє виробленню ідентичності, що є орієнтованою на мета-антропологічний, Інобуттєвий горизонт власного окреслення. Ідентичність є цілісною, вона не може колекціонуватися як сукупність рольових іпостасей, як результатів ситуативних вражень чи інтеріоризацій.

Отож, самість постає як інтеріоризація історичного та Інобуттєвого горизонтів колективного життя. Полем зустрічі цих горизонтів є досвід, що вміщує чуттєвий, суто фактичний виміри людського сприйняття, з одного боку, та рефлексивний вимір, формалізований мисленнєвою традицією спільноти. Індивідуальна самість, таким чином, є наслідком саморозгортання індивіда у двох площинах – історичній (наслідком чого є постійно триваюче генерування ідентифікацій) та Інобуттєвій (призводить до формування цілісної ідентичності).

Список літератури:

1. Бистрицький Є. Трансцендентальна феноменологія і поняття досвіду / Євген Бистрицький // Філософська думка. – 2012. – № 5. – 113-132 с.
2. Мерло-Понти М. Феноменологія восприяття / Морис Мерло-Понти; пер. с фр., ред. И. С. Вдовиной, С. Л. Фокина. – СПб: «Ювента», «Наука», 1999. – 608 с.
3. Баумейстер А. Буття і благо: монографія / Андрій Баумейстер. – Вінниця, 2014. – 418 с.